

Otázka: Úvod do psychologie, vývoj škol, rozdělení věd

Předmět: Psychologie, Společenské vědy

Přidal(a): Tereza

- Psyché= duše, logos= slovo (nauka) => nauka o duši
- Empirická, přírodně-společenská věda o člověku
- Jejím předmětem je prožívání a chování

Prožívání

- Všechny vnitřní specifické projevy, procesy, stavy, které tvoří celek (vjemy, emoce, paměť)
- Stránky prožívání
  - Poznávací- Přijímání informací a podnětů o světě našimi smysly a jejich zpracování rozumem= Myšlení, paměť
  - Citová- City, emoce
  - Snahová-volní- Schopnost člověka něco vydržet, překonat

Chování

- soubor vnějších projevů člověka, které můžou vyjadřovat i vnitřní situaci (pláč, pocení,

rudnutí)

- **Formy chování**

- **Expresivní**= přirozená- Skutečné myšlení, city, je očekávané x **Adaptivní**= chování ovlivněné společností- Předstírané v dané situaci, více vyžadované

- Chování bývá projevem prožívání člověka, ale mnohdy z chování prožívání neodhadneme (přetvářka, lež)

- **Složky chování**

- **Jednání**- činnost řízená vůlí
- **Reakce**- činnost svalů a žláz s vnitřní sekrecí- nepodmíněné reflexi, instinkty
- **Odpovědi**- reakce na naučeném základě (zamávání, pozdrav)
- **Řeč**- zvukové sdělení obsahu
- **Výraz**- mimika, pantomimika

- **Druhy chování**

- Podle původu

- **Vrozené**

- Nepodmíněné reflexi- bez chtění (hlad, žízeň, ucuknutí před ohněm)
    - Instinkty- nepodmíněně řízené reflexi (poznat hrozící nebezpečí)
    - Pudy- puzeň k projevení instinktu

- **Naučené**

- Návyk- zautomatizovaná činnost člověka (chůze, čtení, jízda na kole, psaní)
    - Zvyk- vnitřní tendence k určitému chování, opakováním se stává potřebou (pití kávy, kouření)
    - Zlozvyk- zvyk, který je společností považován za špatný
    - Z osvojeného návyku, zvyku a zlozvyku vznikají postupně vlastnosti osobnosti (pořádkumilovnost, nedochvilnost, přesnost)
    - Volné chování- člověk si nevystačí s ustálenými formami chování, reaguje nově (řeč, vůle, myšlení)

- Podle podnětů

- **Spontánní**- vychází z vnitra, uspokojuje biologické, kulturní a fyzické potřeby x **Vyvolané**- podnět vychází z okolí

Dějiny psychologie

- Do druhé poloviny 19. století byla psychologie součástí filosofie
- Počátky vědecké psychologie- univerzita v Lipsku- 1879 byla založena první psychologická laboratoř pro experimentální psychologii- podobné počiny i jinde- USA (rozvoj psychologického experimentování)
- **Experimentální psychologie**
  - Poznávání duševních pochodů pomocí vědeckých metod
  - Zakladatel- Wilhelm Wundt (1832-1920)
- S postupujícím vývojem se v psychologii rozvinulo několik proudů- soustředily se na to, co považovaly v psychice člověka za určující:

Behaviorismus (z angl. behaviour= chování)

- Jeden z nejvýznamnějších směrů v psychologii
- Psychologická věda o chování
- Zakladatel- John Watson- navázal na I.P. Pavlova
- Opustili zkoumání subjektivních pocitů a zaměřili se na zkoumání chování člověka, které vysvětlují zejména jako reakci na stimuly- podněty
- Osobnost, která je mezi stimulem a reakcí, nazývají nepoznatelnou černou skříňkou
- Chápou chování jako sled naučených odpovědí na opakovaném podnětu
- Výsledky jejich teorie jsou využitelné v praxi- pěstování empatie u dětí, odvykací terapie související s psychickými i fyzickými závislostmi (z naučeného změním podnět-odnaučím)
- Teorie přeceňovala význam učení a výchovu, podceňovala vrozené vlohy a dispozice

Psychoanalýza

- Zakladatel Sigmund Freud

- Existují další pochody, které ovlivňují naše chování a to je především podvědomí
- Nevědomí je podle Freuda plné strachu, tužeb, přání a vrozených pudových podnětů. Nad obsahem svého nevědomí nemáme kontrolu
- Předvědomí- myšlenky, city, zážitky mezi vědomí a podvědomím, které jsme zapomněli, ale můžeme si na ně vzpomenout, než půjdou do nevědomí
- Podle něj se obsahy našeho podvědomí dostávají nepřímo do vědomí- sny, žerty, chybné výkony (např.: přeřeknutí)
- Psychiku vykládal jako soubor vědomých i nevědomých projevů
- Rozhodujícím činitelem psychického vývoje jedince jsou pudy (sexuální, mateřský)
  - Libido- sexuální pud (nejen ve smyslu fyzickém, ale i psychickém- citovost)
  - Thanatos- destrukční pud (touha člověka dosáhnout klidu a míru podobnému tomu, který si představujeme po smrti- ukončit něco, abych měl klid)
- Přecenil sexualitu v psychologii
- Podle Freuda má lidská psychika tuto podobu
  - Id- nevědomé já
  - Ego- vědomé já
  - Superego- nad já- tlak z vnějšku, morálka, výchova, svědomí
- Oidipovský komplex- psychické trauma, láska a nenávisť k otci- soupeření o matčinu lásku
- Elektřin komplex- láska k otci, soupeření s matkou

Analytická psychologie

- Zakladatel: **Carl Gustav Jung**
- V otázce nevědomí navázal na Freuda, kritizoval přeceňování sexuality
- Nevědomí rozdělil na osobní a kolektivní podvědomí lidstva, soubor předobrazů, ze kterých je složena naše kultura
- Obsahy podvědomí rozdělil na:
  - Osobní- touhy, přání, vzpomínky
  - Kolektivní- tzv. paměť lidstva
  - Archetypy- předobrazy
    - Stín- tmavá stránka osobnosti- zlo v člověku

- Animus anima- duševní obsah opačného pohlaví (žena má něco z muže a naopak)
- Mudrc- představa, že správné rozhodnutí nemá původ v nás, ale mimo naši vůli (ráno moudřejší večera)
- Dítě- dětské vnímání světa po celý život (fantazie, hravost, umíněnost)
- Oproti Freudovi chápal jinak libido= celková psychická energie, směřující buď
  - Ven- otevřený typ- extrovert- potřeba kontaktovat lidi
  - Dvnitř- uzavřený typ- introvert- vyhýbá se venkovnímu světu

Individuální psychologie

- Představitel Alfred Adler- Freudův žák. Zavedl komplex méněcennosti- hybnou silou psychiky je kompenzace tohoto komplexu

Tvarová psychologie

- Všechny psychologické, biologické a sociální jevy a procesy jsou celky a vlastnosti nelze odvodit pouze z částí. W Kohler

Humanistická psychologie

- Opozice behaviorismu. Zdůrazňuje tvořivost, kreativitu, klade důraz na vědomí a sebevědomí. Abraham Maslow

Současné psychologické proudy

Hlubinná psychologie

- Zakladatel **Sigmund Freud**. Zahrnuje psychoanalýzu, analytickou, individuální psychologii a neopsychoanalýzu.
- **Erich Fromm**- Přehodnotil Freudovi teorie- osobnost člověka je vždy syntézou naší přirozenosti a zvnitřněných hodnot a norem společenského systému.
- Na rozdíl od Freuda vidí člověka jako produktivní, tvořivou, společenskou bytost, ne jakou soubor v zásadě protispoločenských pudů

Nebehaviorismus

- Na základě vztahů mezi chováním a podněty vznikají pochody uvnitř organismu, které tyto podněty zprostředkovávají.
- Tolman- zakladatel, Skinner- zkoumal vliv odměny a trestu při formování odpovědi na podnět

Kognitivní psychologie (poznávací)

- Za rozhodující považuje poznávací procesy (vědomí), kterými si vytváříme modely vnějšího světa
- Soustřeďuje se na to, co je mezi stimulem a reakcí. Zdůrazňuje roli myšlení a poznávacích schopností člověka. (George Kelly)

Humanistická psychologie

- Sebevyjádření a seberealizace.
- V opozici k behaviorismu zdůrazňovala tvořivost člověka, proti psychoanalytickému nevědomí zdůrazňovala vědomí a sebeuvědomování

- Důležité je, jak člověk vnímá sám sebe, jak o sobě uvažuje, jak prožívá dění- zabývá se sebevyjádřením člověka
- Nehledá hlavní hybnou sílu psychiky- psychiku chápe jakou celek pro každého jedinečný- celoživotní proces ve snaze o pochopení sebe sama, mít se rád
- **Maslowova pyramida potřeb**
  - Potřeba seberealizace- něčeho dosáhnout, uskutečnění osobního potenciálu
  - Estetické potřeby- být obklopen něčím, co vnímáme jako krásné
  - Kognitivní potřeby- poznání, pochopení, vzdělávání se- zkoumání, vědecké bádání
  - Potřeba kladného sociálního přijetí- potřeba respektu, uznání
  - Potřeba lásky a sounáležitosti- někam patřit, mít druhého, který nám rozumí, cítí s námi, rodina
  - Potřeba bezpečí- být zajištěn a chráněn před nebezpečím
  - Fyziologické potřeby- jídlo, pití, spánek, teplo, sexuální potřeby
- Pokud uspokojíme své fyzické potřeby a pocit bezpečí, pak nám jde hlavně o to, abychom byli přijímáni rodinou a společností, následně se budeme starat, aby si nás druzí vážili, teprve potom se budeme starat o poznání, estetiku a seberealizaci

Transpersonální psychologie

- zabývá se mystickými praktikami, meditací, popřípadě drogami. (Stanislav Grof)

Psychologické vědy

- Základní
  - Obecná psy.- základní, teoretické otázky, celkový obraz o člověku (poznávací problematika, dynamika citového života)
  - Osobnostní psy.- struktura a vývoj osobnosti, podobnosti a odlišnosti lidí
  - Vývojová psy.- zkoumá život od narození do smrti
  - Sociální psy.-studuje začleňování lidí do vztahů, skupin, společnosti

- Psychopatologie- zkoumá psychické poruchy, příčiny a léčbu
- Aplikované
  - Pedagogické psy.- zkoumá vývoj člověka v podmínkách výchovy, vyučování
  - Klinická psy.- diagnostika duševních nemocí, psychoterapeutická péče
  - Poradenská psy.- výchovné, manželské, školní poradenství
  - Soudní psy.- zločiny, psychologie pachatelů, expertízy
- Speciální
  - Zoopsychologie- živočichové, modelové výzkumy, srovnání člověka a zvířat
  - Psycholingvistik- vztahy myšlení- řeč
  - Psychometrie- měření psychologických jevů (např. při zátěži)
  - Farmakopsychologie- účinky toxických látek na psychiku

Metody výzkumu v psychologii

- Pozorování
  - Extrospekce- pozorování jedince v určitých situacích
  - Introspekce- pozorování vlastních psychických jevů
- Experiment- vědecká metoda zkoumající osobu tak, aby všechny proměnné byly kontrolovány a ze všech se dali vyjádřit souvislosti (..dotazníky, analýzy)
- Explorační
  - Zjišťující- sběr dat (rozhovory, dotazníky)
  - Sociometrie- analýza vztahů členů skupiny, preference volby
  - Obsahová analýza- zkoumá výskyt témat v médiích historické proměny, srovnávání a měření významu různých objektů
- Psychodiagnostika
  - Měření IQ, dyslexie, poruchy chování
  - Postihují vývoj člověka, vlastnosti osobnosti
  - Možnosti dalšího vývoje
  - Syndromy, symptomy

